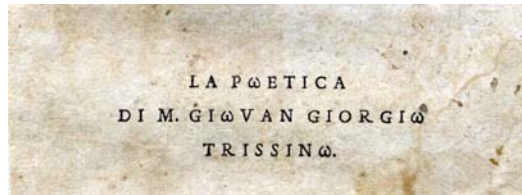

Bibliografski opis

TRISSINO, Giovanni Giorgio, 1478-1550
La poetica / di Giovan Giorgio Trissino. –
In Vicenza [i. e. Venezia] : per Tolomeo Ianiculo [i. e.
Bartolomeo Zanetti], 1529. - LXVIII f. ; 4°

Sorodni elektronski vir: <http://www2.arnes.si/~kppomm/cinquecento/trissino.pdf>.

- Signature: a-r⁴. - **Kolofon**: Stampata in Vicenza per Tolomeo Ianiculo, Nel MDXXIX. Di Aprile. - Impresum iz kolofona. - Tolomeo Ianiculo je psevdonim Bartolomea Zanettija. - Na zadnjem prilepljenem spojnem listu tiskana nalepka z okrasno borduro in napisom: DI FILIPPANTONIO GREGIS: POMPI. - Ohranjen samo del nasl. strani: POMPI

Prstni odtis (po fei): uea- i,i, *nsi lapi 3 MDXXIX: POMPI

821.131.1-1

Sign.: SK 0007300
COBISS.SI-ID 319988

Bibliografske opombe

avtor pesnik in jezikoslovec Trissino se je rodil v Vicenzi plemiškim staršem, mnogo potoval po Italiji, študiral grščino v Milanu in filozofijo v Ferrari ter obiskoval Macchiavellija. Družina je bila sicer premožna, a kot večina tradicionalnega plemstva beneške *Terraferme* posebej po zapori Velikega sveta leta 1404 odrinjena od oblasti. Giovanni Giorgio je doživljal vse tegobe te dekadentne ujetosti med ležernim hedonizmom preskrbljenega podeželskega plemiča in renesančno težnjo po nesmrtnosti s pomočjo dobrih (literarnih) del. Razvil se je v pristaša dantejevske smeri in postal ena osrednjih osebnosti v takratni jezikovno-črkopisni vojni (*questione della lingua*), v kateri je nasprotoval toskanski prevladi Machiavellija in Pietra Bemba in zagovarjal enoten vseitalijanski jezik in pravopis. Z izobrazbo pa je za nekaj let zamujal za vrstniki, bil večinoma samouk, znašel se je v nekakšni osami in ubiral svoje, pogosto nenavadne poti do slave. Zapise in pesnitve je ponujal v branje zato, da bi ga ljudje občudovali, ne pa da bi bili predmet diskusije.¹ Kot humanistični pesnik je uporabljal peterostopni jambski verz brez rime (blankverz), v dramatiko uvedel strukturne značilnosti klasične grške dramatike in kot jezikoslovec skušal italijanski črkopis obogatiti z nekaterimi grškimi črkami (omega, epsilon, velika sigma). Z zamislivi o novem črkopisu se je naslavljal že leta 1524 tudi na papeža Klementa VII. v besedilu Epistola, ki ga je natisnil Ludovico Arrighi. Črke je zanj izdelal rimski graver Lautizio iz Perugia.² Ko je *exercitus caesareus* leta 1527 zasedel in oplenil Rim (t. i. ropanje Rima, *Sacco di Roma*), je bil Arrighi verjetno umorjen, njegove tiskarske črke pa je v Vicenco prinesel sam Trissino. Novega tiskarja je našel v osebi, ki je Trissinove knjige leta 1529 tiskal pod psevdonimom Tolomeo Ianiculo.³ V tiskarstvu se je torej zgodilo prav to, kar Chastel imenuje »evropeiziranje manierizma«:⁴ oplenjenje je povzročilo širjenje obrtniških in umetniških znanj, saj je iz Rima poleg znanih umetnikov pregnalo tudi skriptorje, iluminatorje, tiskarje in z njimi povezane obrtnike.

vsebina kritično in literarno delo je pomembno za zgodovino italijanskega črkopisa, slovnice in literarne teorije, morda najpomembnejše delo po avtorjevi epski pesnitvi *La Italia liberata da Gothi* (čeprav je slednja bila napisana dve desetletji kasneje in je dvomljive literarne kakovosti). Izvodi, ki nimajo errate, naj ne bi bili popolni, saj tako navaja sam kolofon. A bolj verjetno je, da [seznam napak](#) (errata) ni bil pravočasno natisnjen in je kolofon samo napovedoval potrebno dopolnitev, ki jo vsebujejo samo nekateri primerki.⁵ Tudi register napoveduje snopič s, ki ga ni. Trženjska poteza je bila pod kolofonom natisnjena [izjava o privilegiju](#), ki priča o naklonjenosti papeža Klementa VII.: *Con proibizione, che' nessuno possa stampare questa opera per anni Dieci, come appare nel brieve di N. S. Papa CLEMENTE SETTIMO, e ne le altre Grazie*.

tiskar/založnik tisk dela je zelo verjetno financiral sam avtor. Tolomeo Gianicolo (Ianiculo) pa je bil tiskar brescianskega izvora, ki naj bi delal predvsem za Trissina. Nekateri raziskovalci italijanskega renesančnega

¹ Floriali, P.: Trissino, la «Questione della lingua», la Poetica, str. 56.

² Arrighi, ki je leta 1522 izdal črkopisni priročnik z naslovom *Opera da imparare di scrivere la littera cancellerescha*, je mnogo prispeval k oblikovanju kurzivnih renesančnih črkopisov in standardizaciji tiskarskih pisav. Steinberg, S. H.: Five hundred years of printing, str. 57; Castellani, G.: Da Tolomeo Ianiculo a Bartolomeo Zanetti, str. 173.

³ <http://www.britannica.com/eb/article?tocId=9073433>

⁴ Chastel, A.: Il Sacco di Roma, str. 9.

⁵ <http://dogbert.abebooks.com/servlet/SearchResults?imagefield.x=59&an=trissino&tn=poetica&imagefield.y=8>

tiskarstva, predvsem pa Castellani,⁶ menijo, da je Tolomeo Ianiculo psevdonim Bartolomea Zanettija, ki si ga je izmislil sam Trissino, vpleten v stalne družinske spore in krvna maščevanja, da bi ga zaščutil pred maščevanjem.⁷ Bartolomeo Zanetti se je rodil okoli leta 1487 v obrtniški družini v okolici Brescie, kot tiskar pa deloval v Firenzah za družino Giunta (1514-1524), nakar se je osamosvojil. Leta 1520 je v Camaldoliju za benediktinski samostan tiskal delo *Regula Vitae Eremiticae*. V Benetkah je ostal od leta 1535 do 1541, ko se je vrnil v Firenze kot družabnik tiskarja Antona Francesca Donija. Slednji pa kmalu ni bil več zadovoljen s kakovostjo Zanettijevega dela.⁸ Zanetti zatem dela v Benetkah s sinoma Camillom in Cristoforom. Umrli je po letu 1550. Po Castellaniju je v Vicenzi s psevdonimom Tolomeo Ianiculo tiskal dela Giangiorgia Trissina. Dvom o resničnem obstoju Tolomea Gianicola je nakazal že Amedeo Quondam ob petstoti obletnici Trissinovega rojstva.⁹ Na izdajah iz let 1547 in 1548 se pojavlja kraj izida Benetke, tiskar pa Tolomeo Ianiculo da Bressa.¹⁰ **pojavi se z imeni** Bartholomeus de Zanettis, Bartholomaeus Brixiensis, Bartholomeus Zannettus, Bartholomaeus Zanettus, Bartholomaeus Casterzagensis, Bartholomaeus Brixieneus, Bartholomeus de Gianettis, Bartholomeo Zanetti, Bartolomeo de Zanetti **signet** zlato runo na drevesu, ki ga čuva kača-zmaj, začetnici (P)T. IA.¹¹ **geslo** Vse, kar se išče, se najde (Ojdipova izjava)¹²

Fizični opis

pisna podlaga ročno izdelan papir, debelejšje vodne črte vodoravne, vodni znak na zgornji polovici listov ob pregibu (Vodni znak je zelo podoben tiskarskemu signetu! Kaže, da je Trissino za knjige, natisnjene leta 1529, dal izdelati papir z lastnim vodnim znakom, ali pa je za tisk uporabil kar papir za korespondenco.)

številčenje, signature, register, kustosi, živa pagina

foliacija v rimskih številkah

označbe snopičev snopiči so označeni a-r, prva polovica listov z rimsko številko ii

vrste snopičev biniji

register pod kolofonom, izjavo o privilegiju in popravkih, navaja tudi končni snopič s, ki pa ga ni (morda predviden za errato in prisoten v nekaterih primerkih, napoveduje ga zapis na strani r4^f)

kustosi na zadnji strani snopičev, a ne povsod

živa pagina na vsaki strani nad besedilom¹³

okrasi, ilustracije, signet, zapis

vrsta pisave kurziva

inicialke črke na čakanju

kolone, potek besedila celostransko

okrasi besedilo se konča v obliki klina

signet na verso strani zadnjega lista

marginalije ni

rokopisne opombe ni

vezava

format 29 X 18,7 cm (značilen samo zanj, znane so samo tri take izdaje, vse iz leta 1529¹⁴)

vezice dve nepoudarjeni

material platnic in prevleka lepenka

kapital ni

hrbet cevast, šivan, na hrbtu rokopisen napis Trissi Poet

ohranjenost

poškodbe na vezavi obrabljenost

⁶ Castellani, G.: Da Tolomeo Ianiculo a Bartolomeo Zanetti via Giovangiorgio Trissino.

⁷ Faggion, L.: Disordini in una famiglia dell'aristocrazia vicentina: i Trissino nella seconda metà del '500, str. 287.

⁸ Ascarelli, F.: La tipografia cinquecentesca italiana, str. 138, 140.

⁹ Quondam, A.: La poesia duplicata, str. 69.

¹⁰ <http://edit16.iccu.sbn.it/ima.htm>

¹¹ <http://edit16.iccu.sbn.it/ima.htm>

¹² Tiskarski signet z geslom je razrešil že Scipione Maffei leta 1729. Trissino se je v zadnjih letih življenja podpisoval kot Trissino Zlatega runa, kar je verjetno bil njegov plemiški naslov. Gesla v grščini brez latinskega prevoda so bila v italijanskih tiskih v začetku 16. stoletja redkost. Castellani, G.: Da Tolomeo Ianiculo a Bartolomeo Zanetti, str. 177.

¹³ Trissinova dela so navadno bila tiskana brez vseh okrasnih in formalnih elementov (signet, inicialke, številčenje, živa pagina, marginalije), ker so želela poudariti lahkotnost črk, široke robove in kakovost tiska. *Poetica* je njegovo edino delo, ki vsebuje vse našete formalne in oblikovne elemente. Castellani, G.: Da Tolomeo Ianiculo a Bartolomeo Zanetti, str. 173, 175.

¹⁴ Zappella, G.: Manuale del libro antico, str. 247.

poškodbe na knjižnem bloku manjka naslovna stran, fragment z naslovom in avtorjem je prilepljen na dodan list (verjetno v 18. stoletju), manjka zgornja polovica lista 57, madeži zaradi vlage

izvor na zadnjem prilepljenem spojnem listu tiskana nalepka z okrasno borduro in napisom DI FILIPPANTONIO GREGIS

sestavljen vodni znak

signet

vodni znaki na spojnih listih

vodni znak na papirju, dodanem v restavratorskem posegu

